

בדלתיים כפ תוחות

רישיון לסלוק כל בים

הרגולציה החדשה בתחום כרטיסי החיוב, שנועדה להכניס מתחרים חדשים לתחום הסליקה, יוצרת בשלב זה בעיה דווקא לחברות ותיקות שמתמחות באמצעי תשלום יעודיים (כגון עבור מסעדות, תדלוק, מוניות וחניה), שפעלו עד כה בלי רישיון מבנק ישראל

עו"ד אמיר ונג*

כרטיסי האשראי בישראל. שנה וחצי חלפה מאז נקבעה חובת הרישוי החדשה, אך לא זו בלבד שבנק ישראל טרם העניק רישיונות סליקה ראשונים אלא שהוא אף טרם פרסם את הדרישות והתנאים לקבלת רישיונות. בינתיים, חברות כרטיסי האשראי הוותיקות, ישראלכרט, כאל ולאומי קארד, ממשיכות לפעול, ללא רישיון, בהתאם להוראת מעבר מיוחדת בתיקון החוק.

העובדה כי הענקת הרישיונות טרם החלה בחלוף שנה וחצי, עוררה שתי בעיות. ראשית, לא מתקיימת בינתיים אחת ממטרותיו של תיקון החוק – פתיחת השוק למתחרים חדשים. כל עוד לא מתחילה הענקת רישיונות, החוק מתגלה דווקא כמחסום לתחרות, שכן אין כעת אפשרות לכניסת חברות לשוק, אשר בעבר דווקא יכלו לפעול ללא רישיון. שנית, עד כה לא ברור בפועל מיהם בדיוק הגופים אשר יזדקקו לרישיון.

נראה לכאורה כי חברות רבות, לרבות חברות ותיקות, אשר לא דווקא נתפסות באופן אינטואיטיבי כ"חברות כרטיסי אשראי", יוכלו כעת לפעול רק אם יקבלו רישיון מהנגיד. מדובר למשל בחברות שעיסוקן אמצעי תשלום יעודי למסעדות (כגון "תן בים") או כאלה המספקות אמצעי תשלום תמורת חניה ותדלוק ("פנגו") ונסיעה במוניות (GetTaxi). לא ברור גם מה הדין לגבי

באוגוסט 2011 יצרו הממשלה והכנסת מבנה רגולטורי חדש לתחרות בסליקת כרטיסי החיוב בישראל, אשר עד כה הייתה נחלתם הבלעדית של שלוש חברות כרטיסי האשראי שבשליטת בנקים. את המפתח לתחרות בשוק הפקידו הממשלה והכנסת בידי בנק ישראל. המפתח לתחרות הוא רישוי נכון ויעיל של חברות סליקה, וברישינות הללו, אשר בנק ישראל טרם החל בהנפקתם, נעסוק כאן.

שתי הוראות מרכזיות יש לענייננו בתיקון 18 לחוק הבנקאות (רישוי): הראשונה קובעת כי סליקת עסקאות בכרטיסי חיוב תצריך מעתה קבלת רישיון מאת נגיד בנק ישראל. השנייה מחייבת את המנפיקים הגדולים של כרטיסי החיוב לאפשר לכל חברת סליקה לסלוק בבתי העסק עסקאות בכרטיסים שהונפקו על-ידם. זוהי ההוראה אשר בגינה זכה התיקון לכינוי "חוק ישראלכרט", שכן היא אילצה את חברת ישראלכרט להתחיל לאפשר לחברות כרטיסי האשראי האחרות להעניק לעסקים שירות סליקת כרטיסי "ישראלכרט".

שתי ההוראות הללו הן הבסיס לתחרות הפוטנציאלית החדשה: מי שרוצה להקים חברת סליקה נדרש אמנם מעתה לקבל רישיון מאת בנק ישראל, אך מובטח לו שאם רק יצליח לקבל רישיון – יהיו לו האפשרות והזכות לסלוק את מרבית

כלי לימודי רבי-ערך, שכן לצד הצבת חובת רישוי (כפי המצוי בחוק הישראלי) היא מוסיפה וקובעת מגבלות על סוג והיקף הדרישות שרשאי הרגולטור המדינתי להציב. מבנה זה, של דרישה מהמדינות לפקח, מחד גיסא, והגבלת כוחם של הרגולטורים מאידך גיסא, הינו אופייני לחקיקת האיחוד שמטרתה יצירת שוק אירופי משותף ונטול גבולות. לכן, הדירקטיבות אמנם דורשות פיקוח ורגולציה, אך בה בעת האיחוד נחוש למנוע ממדינות לנקוט רגולציות יתר שתסגור את גבולות המדינה בפני ספקי שירותים ממדינות אחרות באיחוד.

כך מוצאים אנו בענייננו, כי הדירקטיבה מונה סוגי "שירותי תשלום" אשר ביחס אליהם ניתן להציב דרישת רישוי, וכן מפרטת את תנאי הרישוי, דוגמת דרישת הון עצמי מינימלי. הדירקטיבה אכן מחייבת את הרגולטור בכל מדינה להסתפק רק בדרישות המתאימות לאופיים המיוחד של ספקי שירותי תשלום, ולכן, לדוגמה, היא קובעת נוסחאות מיוחדות לדרישת ההון המקסימלית מספקי שירותי תשלום.

לסיכום, התיקון לחוק הבנקאות הקים זירה חדשה לתחרות בסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב. המפתח נמצא בידי של בנק ישראל, אשר יש לקוות כי יפרסם בהקדם תנאים לקבלת רישוי סליקה שיותאמו היטב למידותיהן של מטרות הרגולציה החדשה בתחום. ■

חברות רב-לאומיות, דוגמת PayPal, המפעילות שירותי תשלום. אלו הן שאלות לא פשוטות, שכן החוק דורש רישוי מכל חברה שמשלמת לספק את תמורת הנכסים והשירותים שרכש לקוח באמצעות "כרטיס חיוב", ובה בעת "כרטיס חיוב" מוגדר בחוק כרטיסי חיוב באופן רחב: כל "לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר" המיועדים לרכישת נכסים או שירותים.

לצד עצם הצורך ברישוי, שאלה חשובה נוספת היא איזה דרישות יציב בפועל בנק ישראל בפני מבקשי רישוי הסליקה. בנק ישראל היה אמון עד כה על רישוי תאגידי בנקאיים, ודרישות הרישוי הנוהגות בבנק הינן כבדות. אך ענייננו הוא בחברות העוסקות בסליקת עסקאות "בכרטיסי חיוב" – מונח שהגדרתו רחבה ביותר – וחברות אלו אינן בהכרח "תאגידים בנקאיים". אלו הן חברות מסלקה אשר עיקר פעולתן היא עניין פרוצדורלי וטכנולוגי. הן אינן מקבלות פקדונות כספיים. הן לאו דווקא מעניקות אשראי כלשהו. הן יכולות לשמש כגוף תפעולי אשר מעביר כספים ממנפיקי כרטיסי חיוב אל בתי העסק דרך חשבונות ייעודיים, ותו לאו.

התנאים לקבלת רישוי סליקה צריכים לכן להיתפר למידתן המיוחדת של חברות הסליקה. באיחוד האירופי, לדוגמה, אכן נקבעו עקרונות רישוי מיוחדים בדירקטיבה בעניין "שירותי תשלום" (Directive 2007/64/EC). הדירקטיבה האירופית היא

* הכותב שותף במשרד רון גזית, רוטנברג ושות'. הוא מייצג חברה הפעילה בתחום כרטיסי האשראי